

REZONANCE

Fyzikální pojem, jímž se popisuje akustický jev. Při něm jedno těleso vydávající zvuk (kmitání, vibrace) se setká a reakcí propojí (spáruje) s druhým tělesem (v němž dojde k tomu, co fyzika popisuje jako zvýšení „amplitudy kmitů“).

V zásadě jde ovšem o popis situace, v níž je jednomu tělesu přisuzována aktivní role (je to činitel, agens či subjekt oné interakce) a druhému pasivita (je to jen objekt, jehož aktivita není akcí ale jen reakcí); vztah těles je tu kauzální (první těleso přímo způsobí změny v druhém).

Pojem je používán v řadě oblastí fyziky, je aplikován na různé fyzikální jevy a zařízení (vedle akustické rezonance je také mechanická, elektronická, magnetická atd.). Etymologie nicméně vychází z popisu zvuků: re (*znovu*) – sonance (*sonus* – zvuk).

My ovšem nežijeme ve světě objektů (v němž je zakleta fyzika), nýbrž ve světě sociálním, to jest žijeme ve světě významů, hodnot a smyslu (o němž nám fyzikové nemohou nic říci). Proto navrhuji inspirovat se tím, jak slovo rezonance (nefyzikálně, metaforicky) používá německý sociolog *Hartmut Rosa*:

- Ten popisuje krizi současného světa jako **důsledek zbytnělé modernistické snahy o kontrolu prostředí**.
- Modernita **zbožnila vědy** (přírodní a fyziku v první řadě), právě proto, že poskytují společnosti nástroje umožňující kontrolu prostředí (*technologie* jsou přímým pokračovatelem *magie*, méně úspěšného nástroje kontroly)
- Naše **posedlost růstem** se týká také kontroly, chceme kontrolovat čím dál víc jevů a čím dál efektivněji.
- To se promítá i do požadavku „vědeckosti“; jen ta věda, která skýtá **prediktabilitu jevů** (jejich spolehlivou předpověditelnost) je skutečnou vědou (chudáci meteorologové).

Důraz na kontrolovatelnost kauzálního vztahu (a tedy prediktabilitu) podle Rosy dopadá dřív nebo později špatně, a to ze dvou důvodů:

- Kontrolovatelnost objektů vždy do značné míry **iluzorní**, čím větší (komplexnější) objekt je, tím větší náklady na kontrolu a tím menší úspěšnost kontroly; v komplexním světě se důraz na kontrolu jeví ne-li *iracionálním*, tak alespoň *neefektivním*;
- Co je ovšem podle Rosy vážnější, čím větší důraz na kontrolu, tím větší **„monstrozitu“** takový důraz zplodí; ilustrací jsou totalitní režimy, usilující řídit společnost jak *socialismus* (plánované hospodářství, strana řídící vše ve společnosti) nebo *nacismus* (eugenika, rasy, životní prostor atd.);

Dnes už víme, že společnost nelze vědecky řídit, už proto, že bychom museli druhé připoravit o svobodu usilovat o vlastní cíle (a možnost dělat vlastní chyby). Samozřejmě lze zde také poukazovat na **environmentální krizi** (a lze i spekulovat, co bude s kontrolou umělé inteligence).

Rosa zdůrazňuje, že ve schématu kontroly (řídí, omezuje, sankcionuje) nějaký **subjekt** (aktivní entita), jinou entitu jako **objekt**.

- Subjekt-objektový vztah ovšem moc nepasuje **na sociální realitu**;
- dokonce je otázkou, zda je adekvátní vztahu **člověka a přírodních entit** či celého světa;
- v sociální realitě jde o interakce **subjekt-subjekt**;
- jednání, kde druhý má být objektem něčí akce je **manipulativní** nebo (Rosa připomíná marxistický pojem) **odcizující**;

Ve skutečnosti charakterizuje sociální interakce **oboustranné působení**, tedy rezonance, nikoliv jednostranné kauzální působení.

Rosa navrhuje uvažovat i o vztahu člověka a **ne-lidských** či dokonce **neživých entit** skrze toto schéma subjekt-subjekt. Také přírodní prvky, stromy, rostliny, voda, kameny, nebo celé krajiny můžeme (a máme) vnímat ve schématu rezonance. Ony mají, když ne subjektivitu, tak aspoň nějakou *teleologii* (směřování k nějakému určení), *nějaký potenciál* (charakteristické vlastnosti, jež se projeví, pokud se stanou součástí nějakého řetězce dění).

Rosa uvádí jako příklady rezonance vztah člověka a **domácích mazlíčků**. Ty sice chceme trochu kontrolovat, ale úplně to nejde. Ale nakonec, to, proč máme rádi psy nebo kočky, je to, že se nechovají *roboticky* (podle námi vtištěného programu), vždycky nás nějak překvapují. Trochu na nás reagují a trochu si dělají něco podle sebe (a my na ně rovněž trochu reagujeme, ale podle sebe). To platí, ještě ve větší míře o partnerských vztazích, tam je třeba plně vnímat subjektivitu druhého.

Nové se rodí z rezonance. Vtisknout něčemu vůli, znamená zbavit se možnosti zažívat překvapení

viz též morfická rezonance (Sheldrake)